

MARTINA KUZMIĆ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
mkuzmic@ihjj.hr

FONOLOŠKI OPIS GOVORA NJIVICA

U članku se na temelju građe iz upitnika *Hrvatskoga jezičnog atlasa* donosi fonološki opis govora Njivica na otoku Krku.

0. Uvod

Opis fonoloških značajki njivičkoga govora na otoku Krku temelji se na podacima iz upitnika *Hrvatskoga jezičnog atlasa*. Podatke za upitnik prikupila je Snježana Marčec tijekom 1990. godine od triju informanata: Mare Bogović (Mare Markova, rođ. 1915), Marije Franki (Marija Pipinićeva Brankićina, rođ. 1916) i Antona Bogovića (rođ. 1923).

Njivice su selo na sjeverozapadnoj obali otoka Krka. Leže na obali uvale Beli Kamik, između Omišlja na sjeveru i Malinske na jugu. Administrativno pripadaju općini Omišalj i Primorsko-goranskoj županiji sa sjedištem u Rijeci. Prema popisu stanovništva iz 2011. u Njivicama je živjelo 1115 stanovnika (565 muškaraca i 550 žena). Stanovnici su zaposleni u kemijskoj industriji (DINA petrokemija) i turističkoj djelatnosti.

1. Vokali

1.1. Inventar

Inventar čini pet vokala u dugim i kratkim slogovima:

\bar{i}				\bar{u}
	\bar{e}		\bar{o}	
		\bar{a}		

i				u
	e		o	
		a		

U funkciji silabema pojavljuje se i *r*. Nema dugoga slogotvornog \bar{r} , nego samo kratko slogotvorno *r*, npr. *čřv*, *křv*, *gřm*, *čřn*.

1.1.1. Svaki je nenaglašeni vokal kratak.

1.2. Realizacija

1.2.1. Slogotvorno *r* može se rijetko (sudeći samo prema trima potvrdama) realizirati kao slijed [ər], npr. *umər||umř* pridj. rad. m. jd., *ərja* ‘hrđa’ prema *přst*, *čřv*, *čřn* itd. Nije jasno je li *ər* u *ərnāži* ‘suđe’ (uz *ornāži*) također ostvaraj *r* u početnome položaju ili je tu *ə* ostvaraj *o* ispred *r*.

1.3. Distribucija

1.3.1. Distribucija je vokalskih fonema uglavnom slobodna. Svaki se vokal može ostvariti na početku, u sredini i na kraju riječi ispred i iza bilo kojeg sonanta ili šumnika.

1.3.2. Slogotvorni sonant *r* može se ostvariti na početku ispred šumnika, u sredini između šumnika i na kraju riječi iza šumnika, npr. *řža* ‘raž’; *třn*, *křv*, *vřt*, *četřtak*, *přsa* N mn., *vřšňak*, *obřva*, *přněst* ‘donijeti’; pridj. rad. m. jd. *umř*.

1.3.3. Zijev je uklonjen:

- stezanjem: *stāt* ‘stajati’, *gospā*
- umetanjem *v*: *pāvun*, *pāvuk*
- u brojevima promjenom *ae* > *aj* u *šesnājst*, *dvanājst*, *jedanājst* te u *dvajsėti*.

1.3.4. Nije jasno je li u riječima *jřskra*, *jřgla*, *jřme*, *jřmit* ‘imati’, prema *igrāt se*, *iřtu* 3. mn. prez., *jř-* < *jə-* ili je *jə-* dalo *i-*, a *j* je naknadna proteza. Novija je proteza u imenu *řřve* NV jd.

1.3.5. U infinitivu i gl. pril. sad. nema završnoga *i* (*nāt*, *rāst*, *sit*, *držēt*, *nōset*), u 2. jd. imp. *dřž* ‘drži’ i u imenici *māt*.

1.3.6. Prijedlog *və* dao je *va* pred šumnicima i sonantima, npr. *pōt va kūtū*, *va teplū*, *va potōki*, *va kopānicu*, *va jāsle*, *va pōje*, te pred vokalom, npr. *va ūsta*. Rijetko se javlja *u*, npr. *u grād*. Prefiks *və-* dao je više inačica: a) *v-* pred sonantom u riječi *vnūci* N mn.; b) *ø* u riječima *čēra* ‘jučer’, *zēt* ‘uzeti’; c) *va-* u *váč*, *vāvik*; d) *u-* u *utōrak*, *udovác*. Zamjenica *vəs* u N jd. m. r. glasi *vas*.

1.4. Primjeri

Dugi silabemi (naglašeni)

<i>ī</i>	<i>ocīdit</i> , <i>žlībac</i> ‘vrsta crijepa’, <i>mīx</i> , <i>vrīdi</i> 3. jd. prez.
<i>ē</i>	<i>sēno</i> , <i>strēla</i> , <i>zēc</i> , <i>ozēbla</i> pridj. rad. ž. jd., <i>vesēle</i>
<i>ā</i>	<i>blāgo</i> ‘stoka’, <i>prāvja</i> ‘priča’ 3. jd. prez., <i>obetāva</i> 3. jd. prez.
<i>ō</i>	<i>lōnci</i> N mn., <i>nōž</i> , <i>stōl</i> , <i>dvōr</i> ‘dvorište’, <i>bōs</i> N jd. neodr. m.
<i>ū</i>	<i>zūb</i> , <i>rūka</i> , <i>pūste</i> 3. mn. prez., <i>žūj</i> ‘žulj’, <i>prignū se</i> ‘sagnuo se’ pridj. rad. m. jd.

Kratki silabemi (naglašeni i nenaglašeni)

<i>i</i>	<i>xīta</i> 3. jd. prez. ‘baca’, <i>vīme</i> , <i>mīsec</i> , <i>sīdit</i> , <i>vičēra</i> , I jd. <i>dīteton</i>
<i>e</i>	<i>vērīca</i> ‘vjenčani prsten’, <i>potēzat</i> ‘vući’, <i>slezēna</i> , <i>nevēsta</i> , <i>stegnō</i> ‘bedro’
<i>a</i>	<i>māt</i> , <i>ženā</i> , <i>frājarica</i> ‘zaručnica’, <i>šīpak</i> , <i>mēja</i>
<i>o</i>	<i>krōv</i> , <i>pōpel</i> ‘pepeo’, <i>konōba</i> ‘podrum’, <i>dobit</i> , <i>obīva</i>
<i>u</i>	<i>kūxiņa</i> , <i>kūliki</i> , <i>gušērica</i> , <i>krūšva</i> , <i>učīnit</i> , <i>gusēnica</i>
<i>r</i>	<i>grīm</i> , <i>tīsi</i> ‘vinograd’, <i>tīci</i> ‘moljci’, <i>vīx</i> , <i>srbī</i> ‘svrbi’ 3. jd. prez., <i>držā</i> pridj. rad. m. jd.

1.5. Podrijetlo

1.5.1. Vokali *ī i ē e ā a ō o ū u* potječu od odgovarajućih vokala ishodišnoga sustava. Kratki su vokali nastali i od dugih kraćenjem nenaglašanih dužina, a dugi duženjem u određenim naglašanim položajima. Govor je ikavsko-ekavski.

1.5.2. Prijedlog *sə* dao je *s*, npr. *s rukāmi* I mn., *s vāmi*, I jd. *s mānun*. Prijedlog *sə* dao je [š] pred palatalom, npr. *š nīmi*, *š nūn*, *š čīn*, *š četīrin*. Kontaminacijom prefiksa *sə-* + *iz-* dobiven je prefiks *z-*||*zi-* i ispred sonanata i vokala, npr. *zlōmi* 3. jd. prez., *zmočī* 3. jd. prez., *zūla* pridj. rad. ž. jd., *zdūbit*, *zikušūju* 3. mn. prez. ‘izljube’.

Posebnosti:

<i>ī</i>	<	<i>ē</i> – <i>dīte</i> , <i>snīg</i> , <i>mīlko</i> , <i>dīlimo</i> 1. mn. prez., <i>drīvo</i> , <i>umrīt</i>
<i>i</i>	<	<i>ē</i> – <i>mīsec</i> , <i>čovīk</i> , <i>divōjka</i> , <i>kadi</i> ‘gdje’, <i>pomlist</i> ‘pomusti’

		<i>ę – ditelina</i>
	<	<i>ī</i> u nenaglašenom položaju – <i>vidin, vólin, pámetin</i> ‘pamtim’
	<	na mjestu <i>e</i> u <i>vičera</i>
<i>ē</i>	<	<i>ē</i> – <i>sēno, stēn</i> ‘stijena’ N jd. ž., <i>děl, brēst, lēn</i> N jd. neodr. m.
	<	<i>ē</i> – <i>pēt, mēso, zēst</i> ‘zepsti’, <i>žēja</i> ‘žeđ’, <i>grēn</i> I. jd. prez.
	<	<i>ā</i> iza <i>r-</i> u <i>rēpac</i> ‘vrabac’
<i>e</i>	<	<i>ē</i> u nenaglašenom položaju – <i>dobije</i> 3. jd. prez., <i>poznājen</i> I. jd. prez.
	<	<i>ě</i> – <i>slezēna, kolēno, želēzo, mēsto</i>
	<	<i>ę</i> – <i>žetva, prēja, stegnó</i> ‘bedro’, <i>sime</i>
	<	<i>ē</i> u nenaglašenom položaju – <i>pamet, mīsec, dēset</i>
	<	<i>ə</i> u <i>pēs, pesica, pesií</i> (rijetko)
	<	<i>i</i> u <i>prenēsa</i> ‘donio’ pridj. rad. m. jd.
	<	u prefiksu <i>pre-</i> < <i>pra-</i> – <i>prēvnuk</i> <i>prevnúk, prēded</i> <i>predéd</i>
<i>ā</i>	<	<i>ā</i> – <i>dān, lāž, stāblo, dasāk</i> G mn.
	<	<i>ə</i> sporadično u zadnjem slogu zatvorenom sonantom i u nezadnjem slogu, npr. <i>ogāń, lāgak</i> N jd.
	<	stezanjem u <i>gospā</i>
	<	<i>ē</i> u <i>nāzlo</i> ‘gnijezdo’
<i>a</i>	<	<i>ə</i> (primarnog i sekundarnog) – <i>otác, pětak, vāvik, s māmun</i> I jd., <i>danās(ka), sán, lagála</i> pridj. rad. ž. jd., <i>mālin; sēdan, ósan</i>
	<	<i>ā</i> u nenaglašenom položaju – <i>zatijak, mlīnar, blāgdan</i> , u prezentu <i>gjedamo, čitamo, pjuva, xita, sańan</i>
	<	<i>o</i> u <i>matika</i>
	<	<i>ę</i> iza <i>j</i> u <i>zajik</i> (+ metateza)
<i>o</i>	<	<i>ō</i> u nenaglašenom položaju, npr. <i>žálost, kókoš</i>
	<	u <i>pópel</i> ‘pepeo’
<i>ū</i>	<	<i>ī</i> – <i>vūki</i> N mn., <i>pūž</i>

	<	\bar{o} – <i>vr̄itak</i> ‘izvor’, <i>būbań</i> , <i>kūs</i> ‘komad’, <i>zūb</i>
<i>u</i>	<	\bar{l} – <i>būxa</i> , <i>sūza</i> , <i>jābuka</i>
	<	\bar{c} – <i>klūpak</i> ‘klupko’, <i>subōta</i>
	<	\bar{o} u nenaglašenom položaju – <i>gōlub</i> , <i>susēda</i> , <i>viruju</i> 3. mn. prez.
	<	<i>və-</i> u <i>udovác</i> , <i>utōrak</i>
	<	<i>o</i> u <i>kuliki</i>
<i>r</i>	<	\bar{r} – <i>čr̄v</i> , <i>kr̄v</i>
	<	<i>ri</i> u prefiksu <i>pri-</i> u <i>pr̄něst</i> ‘donijeti’

2. Nevokali

2.1. Inventar

Sonanti			
<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>j</i>	(<i>l̄</i>)		<i>ń</i>

Šumnici			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>t̄</i>			
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

2.1.1. Bezvučni palatalni ploziv *t̄* nema zvučnoga parnjaka.

2.1.2. Palatalni sonant *l̄* potvrđen je samo u dvama primjerima: *vesēle*, *prijatelj*. Ovdje su moguće dvije interpretacije – moguće je govoriti o služenju drugim idiomom, a ne o fonemu koji pripada sustavu ili se radi o reliktu starijega stanja jer se i u dobrom dijelu drugih krčkih govora miješaju *l̄* i *j*.

2.1.3. Labiodental *v* se u *ofca*, *ofčji* ponaša kao zvučni šumnik.

2.2. Realizacija

2.2.1. U finalnoj se poziciji *g* može ostvariti kao velarni spirant [γ]: [*pr̄aḡ||pr̄aγ*, *vr̄āḡ||vr̄āγ*, *št̄umiḡ||št̄umiȳ*] ‘trbuh’, ali *būbrig*, *br̄ig*, *sn̄ig*, *nōg* G mn. U drugim položajima nema potvrde za [γ], npr. *gl̄ād*, *o pr̄āgu* L. jd.

2.3. Distribucija

2.3.1. Sonanti se i šumnici mogu nalaziti u početnom, središnjem i dočetnom položaju.

2.3.2. Čuva se skup *čr-* u primjerima: *črv*, *črvit*, *črn*, ali *čevjen* ‘crven’ N jd. neodr. m., *čevjenkast* N jd. neodr. m.

2.3.3. Dočetno *-m* zamijenjeno je sa *-n*: 1. u gramatičkim morfemima, npr. u 1. jd. prez. *vòlin*, *kòpan*, *smìjen se*, *jìman*; u I jd. i D mn. svih triju rodova imeničkih riječi, npr. *zùbon* I jd., *koštùn* I jd., *jìmenon* I jd., *jùden* D mn., *sìnon* D mn., *gòlubon* D mn. 2. u leksičkom morfemu nepromjenjivih riječi npr. *sèdan*, *òsan*, *sedandesèt*. U leksemu *Vazám* nema spomenute promjene.

2.3.4. Dočetno *-l* čuva se u imenica, pridjeva i priloga, npr. *vòl*, *ànjel*, *posál*, *debèl*, *kìsel*, *zrèl*, *vèsel*, *bèl*, *pòl*. U pridj. rad. m. jd. dočetno *-l* se izgubilo, npr. *stàvi*, *číta*, *vidi*, *bì*, *čù*, *zè* ‘uzeo’, *ležà*, *česà* ‘češljao’, *džžà*, *dà*.

2.3.5. Frikativ *f* javlja se u posuđenicama, npr. *kafè*, *frìgat* ‘pržiti’, *fištàte* ‘zviždite’ 2. mn. prez., te u riječima *òfca*, *òfči* promjenom *v* u *f* ispred bezvučnih šumnika (ali *žeràvka*, *udòvca* G jd.).

2.3.6. U slijedu triju šumnika ispada dentalni ploziv, bio na prvom ili srednjem mjestu (npr. *xřváški*, *bogástvo*).

2.3.7. U slijedu dvaju prekidnih šumnika prvi prelazi u kontinuant: *c > s*, npr. *ostà* G jd., *č > š*, npr. *kvòška*, *màška*, *k > x* npr. *xì*, *làxti* N mn.

2.3.8. Labiodental *v* na kraju riječi, ispred bezvučnih šumnika te iza šumnika je neizmijenjen, npr. *kròv*, *křv*, *čřv*, *slìnav*; *udòvca* G jd., *žeràvka* (ali *òfca*, *òfči*); N jd. m. *svàki*, *svèga* D jd. m., *svidòči* 3. jd. prez., *cvàla* pridj. rad. ž. jd., *dvòr* ‘dвориšte’, *kvàs* ‘kvasac’, *zvòn* ‘zvono’.

2.3.9. U početnom se položaju mogu naći dva sonanta samo pod uvjetom da je prvi *m* ili *v*, npr. *mriža*, *mladit*, *mliko*, *vrića*, *vlašì* N mn. m.

2.3.10. U slijedu velar (*k*, *g*, *x*) + *l* + prednji vokal (*i*, *e*) dolazi do promjene *l > l̃ > j*, npr. *kjèčite* 2. mn. prez., *gjedamo* 1. mn. prez., *kjenù* 3. mn. prez., *xjib* ‘kruh’, odnosno *gli-* > *glì-* > *gji-* > *gi-* u *gìsta* ‘glista’. Potvrđeno je *kli-* u *klìšta* ‘klijesta’.

2.3.11. Disimilacija *r – r > l – r* provodi se u riječima *lèbro*, *glàbar* ‘grab’, *libar* ‘ribar’, disimilacija *mn > vn* u *osavnàjst*, *gùvno*. Asimilacija *s – š > š – š* je u riječi *škòrušva* ‘oskoruša’.

2.3.12. Rezultati sibilizacije izostaju u imenicama, npr. N mn. *mìxi*, *vùki*, *brìgi*, *kàmiki*, L jd. *po nògi*.

2.3.13. Zamjenjivanje:

<i>ct > st</i>	<i>ostà</i> G jd.
<i>čk > šk</i>	<i>kvòška, màška</i>
<i>kć- > xć-</i>	<i>xíť</i>
<i>gk > xk</i>	<i>làxka, mèxka</i> N jd. neod. ž. r.
<i>kt > xt</i>	<i>làxti</i>
<i>gt > xt</i>	<i>nòxti</i> N mn.
<i>mń (> mĺ) > mj</i>	<i>dĩmjak</i>

2.3.14. Ispadanje:

<i>dt > t</i>	<i>xòte</i> 2. mn. imp.
<i>x > ø</i>	<i>otit</i> 'htjeti'
<i>gl- > g-</i>	<i>gísta</i>
<i>gn- > (gń-) >ń-</i>	<i>ńázlo</i>
<i>j > ø</i>	iza <i>ž</i> u finalnome položaju u <i>dàž</i> , ali <i>dažjà</i>
<i>pč- (> pš-) > š-</i>	u <i>šèla</i> 'pčela'
<i>ps > s</i>	<i>zèst</i> 'zepsti', <i>ozèst</i>
<i>pš- > š-</i>	u <i>šenica</i>
<i>pt- > t-</i>	<i>tica</i>
<i>črvl > červj</i>	<i>čevjèn</i> 'crven' N jd. neod. m., <i>čevjènkast</i> 'crvenkast' N jd. neod. m.
<i>s > ø</i>	<i>jùtra</i> 'sutra'
<i>sv- > s-</i>	u <i>sèkrva</i> , <i>srbí</i>
<i>ts > s</i>	<i>xřváški</i> , <i>bogástvo</i> , <i>pèsto</i>
<i>tvř > tr</i>	<i>četřák</i> , <i>četřti</i> , ali <i>tvřd</i>

2.3.15. Rotacizam se javlja u prezentskim oblicima glagola moći: *mòren* 1. jd. prez., *ne mòre* 3. jd. prez.

2.3.16. Metateza je u riječima: *zajik* ‘jezik’, *samàn* ‘sajam’, *zignát* ‘izagnati’, *zikušuju* 3. mn. prez. ‘izljube’.

2.3.17. U skupu *žr* nije umetnuto *d* u *žérat* ‘žderati’, ali *ždrībac*, *ždribica*.

2.4. Podrijetlo

Sonanti i šumnici *v j l r m n ń p b f t d c s z í č š ž k g x* potječu od odgovarajućih sonanata i šumnika u ishodišnome sustavu.

Posebnosti:

<i>v</i>	<	u <i>pečūrva</i> , <i>krúšva</i> , <i>súrotva</i> ‘sirutka’, <i>škórušva</i> ‘oskoruša’ sufixs je <i>-va</i> , a ne <i>-ka</i> , analogijom prema kosim padežima <i>v</i> -osnova
	<	<i>m</i> ispred <i>n</i> u <i>gúvno</i> , <i>osavnájst</i>
	<	∅ u zijeku u <i>pávuk</i>
<i>j</i>	<	<i>đ</i> – <i>mēja</i> , <i>prēja</i> , <i>sáje</i> ‘čađa’ mn. ž., <i>mlája</i> N jd. komp. ž., <i>tvǎji</i> N jd. komp. m.
		< <i>žd</i> – <i>dažja</i> G jd., <i>dážji</i> N mn. m. (ali N jd. m. <i>dáž</i>), <i>mòžjena</i> N mn. sr.
	<	<i>l</i> – <i>júdi</i> , <i>nedija</i> , <i>postija</i> , <i>metij</i> ‘leptir’
	<	<i>l</i> < <i>l</i> iza <i>k</i> , <i>g</i> , <i>x</i> ispred <i>i</i> i <i>e</i> : <i>kjěčite</i> 2. mn. prez., <i>gjedamo</i> 1. mn. prez., <i>kjenú</i> 3. mn. prez., <i>xjib</i> ‘kruh’
	<	u <i>aj</i> < <i>ae</i> u brojevima <i>šesnájst</i> , <i>dvanájst</i> , <i>jedanájst</i> te u <i>dvajsěti</i>
<i>l</i>	<	<i>r</i> u <i>glàbar</i> ‘grobar’, <i>lìbar</i> ‘ribar’, <i>lěbro</i>
<i>l</i>	<	<i>lǎj</i> – <i>vesěle</i>
<i>n</i>	<	<i>m</i> u <i>kòpan</i> , <i>smǐjen se</i>
<i>n</i>	<	<i>ń</i> u <i>jǎncít</i>
<i>ń</i>	<	<i>nǎj</i> – <i>zelěne</i>
	<	u <i>gn</i> < <i>gn</i> u <i>názlo</i>
	<	u onomatopeji <i>návče</i> ‘mijauče’ 3. jd. prez.
	<	u <i>samàn</i> ‘sajam’
<i>p</i>	<	<i>b</i> analogijom prema <i>p</i> iz kosih padeža u <i>rěpac</i> ‘vrabac’

<i>f</i>	<	u skupu <i>ft</i> < <i>xt</i> < <i>gt</i> < * <i>gvt</i> u <i>nófti</i> N mn., prema kosim pa- dežima i <i>nófat</i> N jd.
<i>d</i>	<	u <i>ždribac</i> , <i>ždribica</i>
<i>í</i>	<	<i>í</i> samostalnog <i>i</i> u skupu <i>št</i> – <i>kúta</i> , <i>nóí</i> , <i>pletá</i> N mn., <i>mátexa</i> , <i>vriíta</i> ; <i>klišíta</i> , <i>koštica</i> , <i>gúšterica</i> , <i>puštát</i> , <i>uštípnu</i> pridj. rad. m. jd.
	<	<i>táj</i> – <i>bráta</i>
	<	u sekundarnom skupu <i>št</i> < <i>stáj</i> – <i>s koštún</i> I jd., <i>máštún</i> I jd., <i>křštán</i>
<i>š</i>	<	<i>s</i> u <i>šmrika</i> , <i>škórup</i> , <i>škórušva</i> ‘oskoruša’
	<	u <i>zapišúje</i> 3. jd. prez. (analogijom prema <i>pišem</i>)
	<	<i>č</i> pred plozivom: <i>máška</i> , <i>kvòška</i>
<i>ž</i>	<	u <i>žép</i>
	<	<i>z</i> u <i>šeždesét</i>
	<	<i>š</i> u <i>str’žen</i> ‘stršljen’
<i>x</i>	<	<i>g</i> pred prekidnim šumnikom u slijedu <i>xk</i> (< <i>kk</i> < <i>gk</i>) <i>laxka</i> N jd. neod. ž.
	<	<i>k</i> pred prekidnim šumnikom u <i>ròxie</i> 3. jd. prez., <i>xítí</i> , <i>laxti</i>

3. Prozodija

3.1. Inventar

3.1.1. Prozodijski sustav čine dva naglaska: ¹ i ⁺ te nenaglašena kračina.

3.2. Realizacija

3.2.1. Naglasak ¹ je trom i neenergičan.

3.2.2. Dugi naglašeni silabemi mogu imati fonetski silazni i uzlazni ton.

3.3. Distribucija

3.3.1. Obje naglašene prozodijske jedinice mogu se realizirati u bilo ko-
jem slogu u riječi: u početnom slogu: *mésto*, *Míko*; u srednjem slogu: *négòvo*,
puněštra ‘prozor’; u zadnjem slogu: *obéd*, *četřdesét*. Silabem *r* ne može biti dug.

3.3.2. Opreka po kvantiteti ukinuta je u nenaglašenim slogovima (*pámet*,
puštát, *govòrin* 1. jd. prez., *xítí* 3. jd. prez.).

3.3.3. Došlo je do regresivnog pomaka naglaska iz oksitonalne pozicije u riječi na prethodni dugi slog (*gláva, rúka, spásit, stáblo, gúlit, otvárat, ocídít, osúšít*) i rijetko na prethodni kratki slog (*dáska, kòpan* I. jd. prez., *kupòvat, žérat*, ali pretežito *ženà, čelò, otàc*).

3.3.4. Rijetki su slučajevi pomicanja siline na proklitiku, npr. *ápàt se zà boka* 'hrvati se', A s prijedlogom: *zà néga, prèd mene*. Silina se uglavnom ne pomiče na proklitiku, npr. *na nògu, ne mòre, od nòsa, va ústa, pod mišicun*.

3.3.5. Do duženja kratkog naglaska (¹ > ⁺) dolazi sporadično u zadnjem/jedinom slogu zatvorenom sonantom, npr. *sír, dlán, ogán, gnój, postól* 'cipe-la', ali *dim, kón* i sporadično u nezadnjem slogu ispred suglasničkoga skupa i drugdje, npr. *lišnák; lágak, óka* G jd., *čipánica*.

3.3.6. Dvostruki naglasak imaju superlativi *nájkráti, nájbjóji, nájčistije*, složenica *jedánpút*.

3.4. Podrijetlo

Prozodijske se osobine izvode iz starohrvatskoga tronaglasnog sustava:

⁺	<	˘ – <i>grád, tĕlo, blágo</i> 'stoka'
	<	˘ – <i>ne vajá, držĕ</i> 3. mn. prez., <i>bižĭ</i> 3. jd. prez., <i>divójka, stári</i> , G jd. <i>ženĕ</i> , G mn. <i>žĕn, rúk, nóg</i>
	<	pri regresivnom pomaku naglaska na prethodni dugi nena-glašeni slog – <i>pòdne, gláva, rúka, ocídít</i>
	<	" pred sonantom u zatvorenom zadnjem/jedinom slogu u dijelu primjera – <i>sír, gnój, ogán, dlán, stól, postól</i> 'cipe-la' (ali npr. <i>sán, šáv, kròv, dim</i>)
	<	" u ultimim pridj. rad. m. jd. – <i>ču, dá, šá</i> 'išao', <i>sĕ, pá, zú, ležá, česá</i> 'češljao', <i>držá, udri</i>
	<	" sporadično duženjem u nezadnjem slogu pred suglasničkim skupom, ali i drugdje – <i>lišnák; lágak, čipánica</i>
¹	<	" – <i>jimit</i> 'imati', <i>čovik, ženà, čelò</i>
	<	pomakom naglaska na prethodni kratki slog, rijetko – <i>dáska, mĕtla, kòpan</i> I. jd. prez., <i>kupòvat, žérat</i> 'zderati'; <i>nòseía</i> pridj. ž.
	<	˘, ˘ na slogotvornome <i>r</i> – <i>tvrd, črn, křv, gřm, čřv</i>
˘	<	˘ u zanaglasnom slogu – <i>vòlin, vĭdin, jĭman, xĭta, pjůva, údri, dĕset, kòkoš, mĭsec</i> ; rijetko u prednaglasnom slogu, npr. <i>čĕvřták, susĕda, lenčĭna</i>

Zaključak

Istraživanje pokazuje da govor Njivica pripada srednjoločakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu. Inventar čini pet vokala u dugim i kratkim slogovima. U funkciji silabema pojavljuje se i *r* (nema *r̄*). Kao vokalske značajke njivičkoga govora valja spomenuti: uklanjanje zijeva stezanjem, umetanjem *v* i u brojevima promjenom *ae* > *aj*, gubljenje završnoga *i* u infinitivu i gl. pril. sad., prijedlog *və* dao je *va* pred šumnicima i sonantima, te pred vokalom (rijetko se javlja *u*), prefiks *və-* dao je *v-* pred sonantom, *ə-*, *va-*, *u-*, ikavsko-ekavski refleks *ě*, prijedlog *sə* dao je *s*, odnosno [š] pred palatalom, kontaminacijom prefiksa *sə-* + *iz-* dobiven je prefiks *z-||zi-* i ispred sonanata i vokala, *e* > *e*, *e* iza *j* > *a*, *ā* iza *r-* > *ē*, *ā* > *ā*, *ə* > *a* i rijetko *e*, *o* i *!* > *u*, *və-* > *u-*, *o* > *u* (*kuliki*), *ri* > *r* u prefiksu *pri-*.

Nevokalske značajke njivičkoga govora jesu: bezvučni palatalni ploziv *t* nema zvučnoga parnjaka, čuva se skup *čr-*, dočetno *-m* > *-n* u gramatičkim morfemima i u leksičkom morfemu nepromjenjivih riječi, dočetno *-l* čuva se u imenica, pridjeva i priloga, a u pridj. rad. m. jd. se izgubilo, u slijedu velar (*k*, *g*, *x*) + *l* + prednji vokal (*i*, *e*) dolazi do promjene *l* > *!* > *j*, disimilacija *r - r* > *l - r*, disimilacija *mn* > *vn*, asimilacija *s - š* > *š - š*, rezultati sibilizacije izostaju u imenicama, zamjenjivanje i ispadanje u suglasničkim skupovima, rotacizam se javlja u prezentskim oblicima glagola moći, metateza u *zajlk* 'jezik', *samàñ* 'sajam', u skupu *žr* nije umetnuto *d* u *žérat* 'žderati', *d* samostalno i u skupu *žd* > *j*, *!* > *j*, *ləj* > *!*, *nəj* > *!*, *t* samostalno i u skupu *št* > *!*, *təj* > *!*, *stəj* > *št*.

Prozodijski sustav čine dva naglaska ([!] [±]) te nenaglašena kračina. Obje naglašene prozodijske jedinice mogu se realizirati u bilo kojem slogu u riječi. U govoru je opreka po kvantiteti ukinuta u nenaglašenim slogovima. Došlo je do regresivnog pomaka naglaska iz oksitonalne pozicije u riječi na prethodni dugi i na prethodni kratki slog. Silina se uglavnom ne pomiče na proklitiku. Do duženja kratkoga naglaska ([!] > [±]) dolazi sporadično u zadnjem/jednom slogu zatvorenom sonantom i sporadično u nezadnjem slogu ispred suglasničkoga skupa i drugdje.

Građa i literatura

HOZJAN, SNJEŽANA 1990. Upitnik za HJA – Njivice (u rukopisu)

***1981. *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Posebna izdanja ANU BiH, LV/9. Sarajevo.

JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA 1957. Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima. *Radovi Instituta JAZU u Zadru* 3, 407–420.

JUNKOVIĆ, ZVONIMIR 1981–1982. Kratki poluglas u krčkim govorima. *Fluminensia* 11, 393–403.

LISAC, JOSIP 2009. *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

LUKEŽIĆ, IVA – MARIJA TURK 1998. *Govori otoka Krka*. Crikvenica: Libellus.

MEYER, KARL HEINRICH 1996. *Čakavština otoka Krka*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

MILČETIĆ, IVAN 1895. Čakavština kvarnerskih otoka. *Rad JAZU* 121, 92–131.

MOGUŠ, MILAN 1977. *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

The phonological description of the Njivice speech

Summary

The paper describes the characteristics of the Čakavian vernacular phonological system as spoken in Njivice, a settlement on the north west of the island of Krk. Accentuation is described as well as the differences from the basic Čakavian accentuation. The author also presents the characteristics of the vowel and consonant system.

Ključne riječi: fonologija, Njivice, Hrvatski jezični atlas, ikavsko-ekavski dijalekt, čakavsko narječje

Key words: phonology, Njivice, Croatian Linguistic Atlas, Ikavian-Ekavian dialect, Čakavian dialect group